

EESTI KVALIFIKATSIOONIRAAMISTIKU SIDUMINE EUROOPA KVALIFIKATSIOONIRAAMISTIKUGA

Lühikokkuvõte

Eesti Kvalifikatsiooniraamistiku (edaspidi EKR) loomine algas 2005. aastal, kui haridus- ning teadusminister kutsus kokku laiapõhjalise töörühma, mille ülesandeks oli analüüsida esimest Euroopa elukestva õppe kvalifikatsiooniraamistiku (edaspidi EQF) eelnõud ning võimalusi, kuidas siduda Eesti 5-tasemeline kutsekvalifikatsiooniraamistik EQF-iga ning esitada ettepanekud EKR-i arendamiseks. Töörühm esitas ettepaneku luua 8-tasemeline kõikehõlmav riiklik kvalifikatsiooniraamistik. Ettepanekut toetasid tööandjate ning töötajate organisatsioonid, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Sotsiaalministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Toetudes sellele kokkuleppele loodi haridus- ja teadusministri poolt uus töögrupp, mille ülesandeks oli koostada uus kutseeadus, mis hõlmaks ka EKR-i.

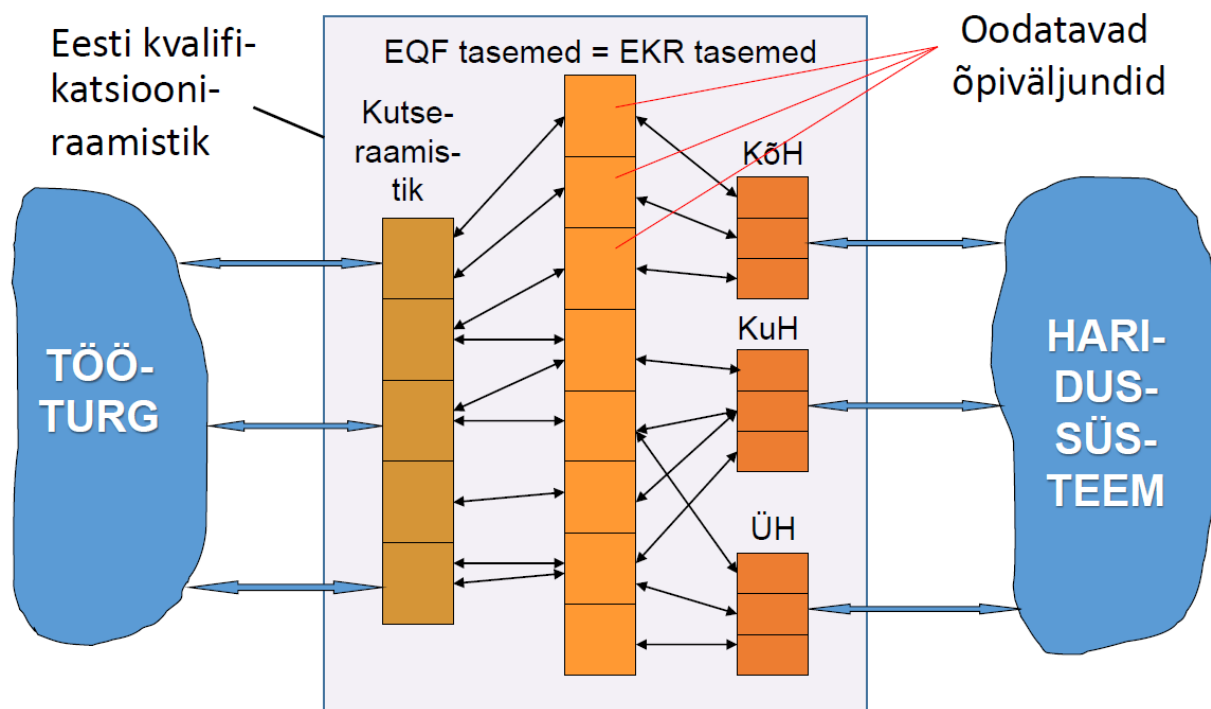
8-tasemeline EKR sätestati 2008. aastal kutseeadusega (<http://www.kutsekoda.ee/et/kutsesysteem/oigusaktidkutseeadus>). EKR-i tasemete kirjeldused on identsed EQF-i tasemete kirjeldustega. EKR on kõikehõlmav kvalifikatsiooniraamistik, kuhu on paigutatud formaalharidussüsteemis õppeasutuste poolt antavad kvalifikatsioonid (üldhariduse kvalifikatsioonid, kutsekvalifikatsioonid ja kõrghariduse kvalifikatsioonid) ja riiklikult tunnustatud kutset andvate organisatsioonide (erialaliidud jms) poolt väljastatud kutsekvalifikatsioonid ehk kutsed. Kutsekvalifikatsioonide all mõeldakse ameti või elukutsega seotud kvalifikatsioone. Kutsekvalifikatsioon saab omandada töökoha põhise õppe, täiendkoolituse ja täiskasvanute koolituse kaudu. Mõned kutsekvalifikatsioonid on omandatavad ka ametliku haridussüsteemi kaudu. Riiklikku kutseregistrisse on kantud 545 kutset (<http://www.kutsekoda.ee/en/kutseregister>).

Esialgne EKR-i sidumine EQF-iga toimus 2010. aasta jaanuarist 2011. aasta augustini. Käesoleva dokumendi näol on tegemist 2011. aasta septembris EQF-i nõuanderühmale esitatud ja 2012. aasta juulis EQF-i portaali üles pandud sidumise hindamise asuande täiendatud versiooniga. Aruande üle vaatamise oluliseks põhjuseks oli 2013. aasta septembris uue kutseõppeasutuste seaduse ja uue kutsestandardi jõustumine. See töö kaasa käesolevas aruandes kajastatud kutsehariduse kvalifikatsioonide reformi. Aruandes kirjeldatakse ka muid väiksemaid EKR-is aset leidnud muudatusi.

EKR koosneb neljast alaraamistikust: üldhariduse kvalifikatsioonide, kutsehariduse kvalifikatsioonide, kõrghariduse kvalifikatsioonide ja kutsekvalifikatsioonide alaraamistik (vt. joonist 1). Aruanne on üles ehitatud nimetatud nelja alaraamistiku ümber. Alaraamistikke kirjeldatakse õiguslase raamistiku, käsitletavate kvalifikatsioonide õpiväljundite, nende EKR-i tasemete kirjeldustele vastavuse analüüsi, varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise (VÕTA), kvalifikatsioonide andmise ja nende kvaliteedi tagamise alusel.

Haridus- ja teadusministri poolt loodud EKR-i EQF-ga sidumise juhtrühm jõudis järeldusele, et nelja kvalifikatsioonide alaraamistiku sidumine EKR-iga ning EQF-iga järgib kõiki reegleid, meetodeid ning kvaliteedikriteeriumeid, mis on Euroopa Liidus kokku lepitud (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0463+0+DOC+XML+V0//ET>).

Käesolev dokument on ühtlasi ka Bologna enesertifitseerimise protsessi aruanne. Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) poolt moodustatud töörühm jõudis järeldusele, et Eesti kõrghariduse kvalifikatsiooniraamistik (edaspidi EKR-HE) on kooskõlas Euroopa ühtse kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistikuga (edaspidi QF-EHEA) ja täidab Bologna enesertifitseerimise protsessi kriteeriume ning korda (<http://www.ehea.info>). Viited vastavatele Bologna enesertifitseerimise protsessi kriteeriumidele ning protseduuridele on esitatud aruande tekstis.

KõH – kõrghariduse kvalifikatsioonide alaraamistik
 KuH – kutsekvalifikatsioonide alaraamistik
 ÜH – üldhariduse kvalifikatsioonide alaraamistik

Joonis 1. Eesti kvalifikatsiooniraamistiku struktuur

Alljärgnevas tabelis on toodud Eesti formaalharidussüsteemis antavate kvalifikatsioonide EKR-i tasemed ja näited erinevate tasemete kutsekvalifikatsioonidest.

FORMAALHARIDUSE KVALIFIKATSIOONID	EKR TASE	NÄITED KUTEKVALIFIKATSIOONIDEST
Põhihariduse lõputunnistus keskmiste ja suurte õpiraskustega õpilastele	1	
Lihtsustatud õppekaval põhinev põhihariduse lõputunnistus Põhihariduse lõputunnistus 2 taseme kutseõppe tunnistus	2	Abiaednik, raietöoline
3 taseme kutseõppe tunnistus	3	Elektroonikaseadmete koostaja, puidupingi operaator
Gümnaasiumi lõputunnistus Kutsekeskharidusõppe tunnistus 4 taseme kutseõppe tunnistus	4	Harvesteri operaator, loomaarsti abiline
5 taseme kutseõppe tunnistus	5	Biogaasijaama operaator, mehhatroonik-tehnik
Bakalaureusekraad Rakenduskõrghariduse diplom	6	Füsioterapeut, ehitusinsener, rakendusarhitekt

Magistrikraad	7	Diplomeeritud ehitusinsener, diplomeeritud arhitekt
Doktorikraad	8	Volitatud ehitusinsener, volitatud arhitekt-ekspert

Kuna EKR-i tasemekirjeldused on identsed EQF-i tasemekirjeldustega, siis on kriitilise tähtsusega kvalifikatsioonide kvaliteetne sidumine EKR-ga. Seetõttu on EQF-ga sidumise kriteeriumid sõnastatud kvalifikatsioonide EKR-i paigutamise ja tasemetega sidumise terminites:

- 1) *Pädevad riigiasutused määravad selgelt kindlaks kõigi nende riiklike asutuste, sealhulgas riiklike koordineerimisasutuste vastutusala ja õigusliku pädevuse, kes on seotud sidumisprotsessiga ja teevad selle teabe avalikkusele kättesaadavaks.*

HTM-i kantsleri otsusega 26.02.2010 on Sihtasutus Kutsekoda (edaspidi Kutsekoda) nimetatud EQF-i rakendamise riiklikuks koordinatsioonikeskuseks Eestis. Vastav teave on esitatud Kutsekoja kodulehel www.kutsekoda.ee. Tagamaks kõigi oluliste huvirühmade kaasatust EQF-i rakendamise protsessidesse, on haridus- ja teadusministri käskkirjaga 4.10.2010 moodustatud laiapõhjaline juhtrühm. Juhtrühma töös osalevad pädevate riigiasutuste ja sidusrühmade esindajad HTM-st, Rahandusministeeriumist, Sotsiaalministeeriumist, Riigikantseleist, Eesti Kaubandus-Tööstuskojast, Kutsekojast, Eesti Ametiühingute Keskliidust, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioonist TALO, Eesti Üliõpilaskondade Liidust, Eesti Õpilasesinduste Liidust ja Eesti ENIC/NARIC Keskusest. Esialgu loodi eraldi töörühm, et ette valmistada Bologna protsessi enesesertifitseerimise aruanne. HTM-i 9.08.2011 käskkirjaga muudeti EQF-iga sidumise juhtrühma koosseisu, lisades täiendavad esindajad kõrgharidussektorist.

- 2) *Kvalifikatsioonitüüpide kirjelduste ja EKR-i tasemetega kirjelduste vaheline seos on selge ja põhjendatud.*

Vastavalt Kutseeadusele on EKR-s 8 taset, kusjuures 1. tase on madalaim ja 8. tase kõrgeim. Kvalifikatsioonitasemetega kirjeldused on identsed EQF-i tasemetega kirjeldustega. Üldhariduse, kutsehariduse, kõrghariduse ning kutsekvalifikatsioonide alaraamistikud sisaldavad detailsemaid ning täpsemaid tasemekirjeldusi ja eeskirju kvalifikatsioonide kujundamiseks ning andmiseks. EKR-i tasemed on määratud üldhariduse kvalifikatsioonidele (tasemetel 1, 2 ja 4), kutsehariduse kvalifikatsioonidele (tasemetel 2-5), kõrghariduse kvalifikatsioonidele (tasemetel 6-8) ning kutsekvalifikatsioonidele (tasemetel 2-8) (vt joonis 2). Nende kvalifikatsioonide õpiväljundite põhiseid tasemekirjeldusi on võrreldud EQF-i tasemekirjeldustega ning leitud kõige parem sobivus.

- 3) *Kvalifikatsioonitüüpide ja riiklike kvalifikatsioonide aluseks on õpiväljunditele toetumise põhimõte ja eesmärk; riiklikud kvalifikatsioonid on seotud mitteformaalse ja informaalse õppimise tunnustamisega ja ka arvestuspunktide süsteemiga, kui see on olemas.*

Üldhariduse, kutsehariduse ja kõrghariduse kvalifikatsioonid ning kutsed on kirjeldatud õpiväljundite (kompetentside) põhiselt. Kõigi eelnimetatud kvalifikatsioonitüüpide jaoks on õigusaktidega määratletud mitteformaalse ja informaalse õppe (varasemate õpingute ja töökogemuse (edaspidi VÕTA) tunnustamise põhimõtted, mille alusel kvalifikatsiooni andjad, sh õppeasutused ja kutseandjad, koostavad oma VÕTA tunnustamise korrad. Kõrgharidussüsteemis rakendatakse ECTS-ga ühilduvat Euroopa ainepunkti (edaspidi EAP) süsteemi. Kutseharidussektoris on kasutusel ECVET-ga ühilduv Eesti kutsehariduse arvestuspunkti süsteem.

- 4) *Menetlused kvalifikatsioonitüüpide EKR-i tasemetega sidumiseks ja kvalifikatsioonide EKR-i paigutamiseks on läbipaistvad.*

Üldhariduse, kutsehariduse ja kõrghariduse kvalifikatsioonide EKR-i tasemetega sidumine on sätestatud vastavate Vabariigi Valitsuse määrustega (Põhikooli riiklik õppekava, Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava, Gümnaasiumi riiklik õppekava, Kutseharidusstandard,

Kõrgharidusstandard). Eelnimetatud õigusaktide väljatöötamise olid kaasatud huvirühmade esindajad. Kutse tase EKR-s määratakse kutsestandardi koostamise käigus ja sätestatakse vastava kutsenõukogu otsusega.

EKR-i paigutatakse kvalifikatsioonid, mis rahuldavad järgmisi tingimusi: selle aluseks on õpiväljundite põhine kvalifikatsioonistandard (õppekava või kutsestandard), mis vastab riiklike raamstandardite nõuetele (kui sellised on olemas); on olemas riiklikult tunnustatud kvalifikatsiooni andja (õppeasutus või kutset andev organ (edaspidi KAO)).

5) *Riiklikud hariduse kvaliteeditagamise süsteemid on seotud EKR-ga ja järgivad asjakohaseid Euroopas kehtivaid põhimõtteid ning juhiseid (vt p.2.2).*

Üldharidussüsteemis on loodud ja toimib põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega sätestatud kvaliteeditagamise süsteem. Üldhariduskoolides kui kvalifikatsiooni andjates on sisehindamissüsteemid, mille toimimist regulaarselt hinnatakse. Üldhariduse kvalifikatsioonide hindamine sisaldab riigieksameid gümnaasiumi lõpus.

Kutseharidussüsteemis on loodud ja toimib kutseõppeasutuse seadusega sätestatud kvaliteeditagamise süsteem. Alates 2013. aasta septembrist rakendus uus kutsehariduse kvalifikatsioonide kvaliteedi tagamise süsteem, mis järgib Euroopa Kutsehariduse Kvaliteeditagamise Koostöövõrgustiku põhimõtteid Uues süsteemis täidab kvaliteediagentuuri ülesandeid Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur (edaspidi EKKA).

Kõrgharidussüsteemis on loodud ja toimib ülikooliseaduse ning rakenduskõrgkooli seadusega sätestatud terviklik Euroopas kehtivaid põhimõtteid ja juhiseid (ESG) järgiv kvaliteeditagamise süsteem, milles kvaliteediagentuuri ülesandeid täidab EKKA. EKKA ülesanded ja kvaliteedi välishindamise põhimõtted on täielikult kooskõlas ESG-ga. 2013. aasta oktoobris lisati EKKA [Kõrghariduse kvaliteedi tagamise Euroopa registrisse](#) (EQAR).

Kõrgkoolides kui kvalifikatsiooni andjates on loodud oma terviklikud kvaliteeditagamise süsteemid, mille toimimist perioodiliselt institutsionaalse akrediteerimise käigus hinnatakse. Sellist välishindamise süsteemi katsetati 2011.aastal ning see rakendus täielikult 2012.aastal.

Kutsesüsteemi kvaliteedi tagamise põhimõtted ja menetlused on sätestatud Kutseseaduses, mis lähtub ISO 17024 (Üldnõuded isikute sertifitseerimisasutustele) nõuetest. Kvaliteedi tagamine kutsesüsteemis hõlmab KAO õiguste andmise kvaliteedi tagamist, kutsestandardite kvaliteedi tagamist, isikute kompetentsuse vastavushindamise kvaliteedi sisehindamist KAO poolt ning KAO perioodilist välishindamist.

6) *Kvalifikatsioonide EKR-i paigutamise peavad asjakohased kvaliteeditagamise asutused heaks kiitma ning seda kinnitama.*

Üldhariduse kvalifikatsioonide puhul on kvaliteeditagamisasutuseks HTM. Üldhariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas, Põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas ja Gümnaasiumi riiklikus õppekavas.

Kutsehariduse kvalifikatsioonide puhul on kvaliteeditagamisasutuseks HTM. Kutsehariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud kutseharidusstandardis.

Kõrghariduse kvalifikatsioonide puhul on kvaliteeditagamisasutuseks EKKA. Kõrghariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud kõrgharidusstandardis.

Kutsete puhul on kvaliteeditagamisasutusteks HTM ja Kutsekoda. Konkreetse kutse seose EKR-ga otsustab vastava kutsetegevuse valdkonna kutsenõukogu. Vastavalt Kutseseadusele teostab HTM järelevalvet kutsenõukogude ja Kutsekoda KAO-de tegevuse üle.

Kõik eelpool mainitud kvaliteedi tagamise asutused on esindatud ka EQF-ga sidumise protsessi juhtrühmas.

7) *Kvalifikatsioonitüüpide EKR-ga sidumise protsessi kaasatakse rahvusvahelisi eksperte.*

EKR-i sidumisprotsessi EQF-ga olid kaasatud: Carita Blomquist (Soome), Margaret Cameron (Suurbritannia) ja Baiba Ramina (Läti). Väliseksperdid osalesid sidumisprotsessis 2010.aasta detsembrist, kui neile saadeti EQF-ga sidumise aruande esimene variant. 2011.aasta veebruaris toimus väliseksperdidega ühepäevane kohtumine, kus juhtrühm arutas ekspertide kommentaare ning ettepanekuid. Need puudutasid eelkõige EKR-i struktuuri loogikat ning üldhariduse kvalifikatsioonide paigutumist EKR-is. Väliseksperditel oli ka võimalus kommenteerida aruande lõplikku versiooni augustis 2011. Käesoleva aruande koostamisel ei ole kasutatud rahvusvaheliste ekspertide abi.

8) *Pädevad riigiasutused (kaasa arvatud EQF-i rakendamise riiklik koordinatsioonikeskus) tõendavad kvalifikatsioonitüüpide ja kvalifikatsioonide ning EKR-i tasemete vahelist seost. Pädevad riigiasutused avaldavad ühise põhjaliku aruande, kus kirjeldatakse, kuidas kvalifikatsioonitüüpide õpiväljundite kirjeldused ja EKR-i kvalifikatsioonitasemed on seotud ning esitatakse seda tõendava teabe. Iga kriteeriumit (õpiväljundi tüüpi) tuleb eraldi käsitleda.*

Käesolev aruanne on kokkuvõtte EKR-i tasemete määramise tulemustest kõikidele Eesti kvalifikatsioonidele koos piisavate asjakohaste tõendustega. Aruanne on heaks kiidetud juhtrühma poolt, milles olid esindajad pädevatest riigiasutustest ning huvirühmade esindajad.

Üldhariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud kolmes Vabariigi Valitsuse määruses: Põhikooli riiklikus õppekavas, Põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas ja Gümnaasiumi riiklikus õppekavas. Aruandes on esitatud seda tüüpi õpiväljundite analüüsi kokkuvõtte.

Kutsehariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud Vabariigi Valitsuse määruses Kutseharidusstandard. Aruandes on esitatud seda tüüpi õpiväljundite analüüsi kokkuvõtte.

Kõrghariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud Vabariigi Valitsuse määruses Kõrgharidusstandard. Aruandes on esitatud seda tüüpi õpiväljundite analüüsi kokkuvõtte.

Konkreetselt kutse seose EKR-ga otsustab vastava kutsetegevuse valdkonna kutsenõukogu. Vastav teave on esitatud kutseregistris (www.kutsekoda.ee). Aruandes on esitatud seda tüüpi õpiväljundite analüüsi meetodika.

9) *Ametlik EQF-i platvorm avaldab loetelu liikmesriikidest, kes on kinnitanud, et nad on kvalifikatsioonitasemete sidumisprotsessiga lõpule jõudnud, täiendab seda ja lisab loetelu juurde valminud aruannete lingid.*

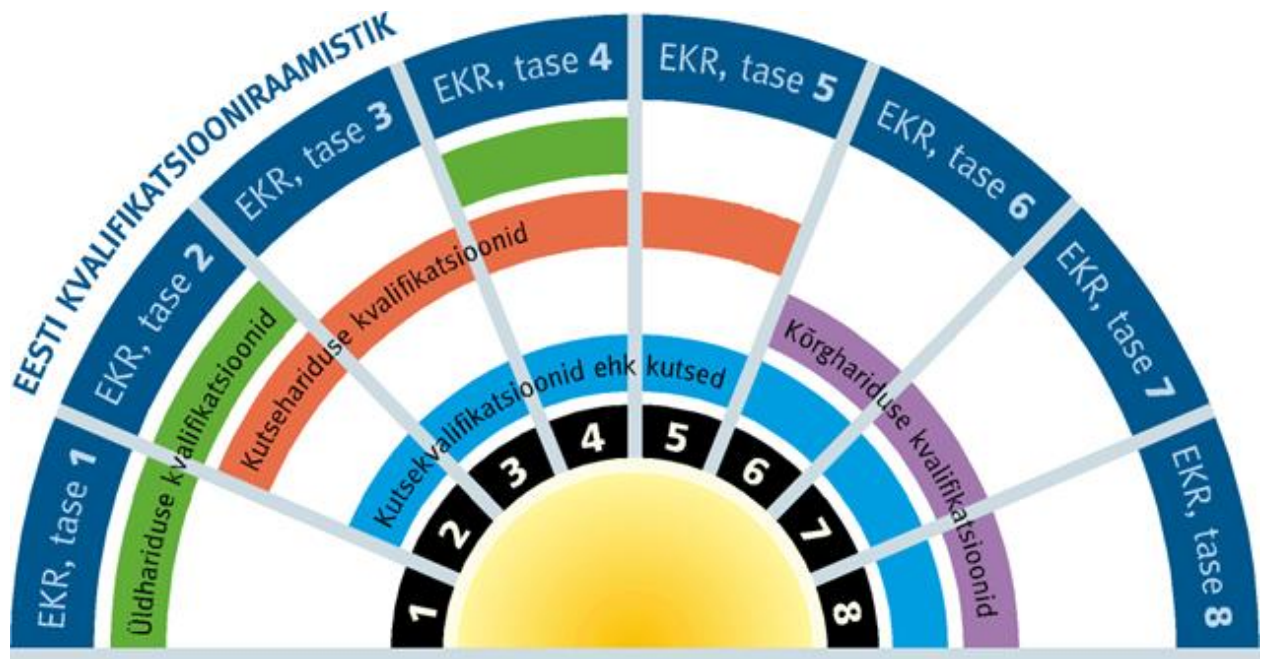
Eesti lõpetas Eesti kvalifikatsioonide sidumise protsessi EQF-ga 2011.aasta oktoobris, käesolev aruanne on lisatud EQFi ametlikku platvormi.

Lõplik eesti- ja inglisekeelne aruanne on avaldatud ka HTM-i (<http://www.hm.ee>), Kutsekoja kodulehel (<http://www.kutsekoda.ee>) ning Eesti ENIC/NARIC keskuse kodulehel (<http://www.archimedes.ee/enic>).

10) *Pärast kvalifikatsioonide paigutamist EKR-i sisaldavad kõik pädevate asutuste väljaantavad uued kvalifikatsioonitunnistused, diplomid ja Europassi dokumendid viidet vastavale EKR-i tasemele.*

Alates 2012. aastast lisavad kõrghariduse kvalifikatsioone ja kutseid andvad asutused vastava EKR-i ning EQF-i märke kõikidele väljaantavatele tunnistustele, diplomitele ning Europassi dokumentidele, kaasa arvatud akadeemilised õiendid ning diplomilised, tingimusel, et vastav kvalifikatsioon on paigutatud EKR-i.

Alates 2013. aasta septembrist lisavad kutseid andvad kutseharidusasutused antavatele tunnistustele viite vastavalt EQF-i ja EKR-i tasemele. Alates 2014. aasta maist lisavad üldhariduse kvalifikatsioone andvad asutused antavatele kvalifikatsioonitunnistustele viite vastavale EQF-i ja EKR-i tasemele.

Joonis 2. Kvalifikatsioonide asetumine Eesti kvalifikatsiooniraamistikku

Täispikk raport „Eesti kvalifikatsiooniraamistiku sidumine Euroopa kvalifikatsiooniraamistikuga“ on saadaval siin:

http://www.kutsekoda.ee/et/kvalifikatsiooniraamistik/ekr_tutvustus/suhestamine